

AZƏRBAYCANIN İXRAC POTENSİALININ GENİŞLƏNDİRİLMƏSİ PERSPEKTİVLƏRİ

¹Natiq Əli oğlu Cavadov, ²Nərmin Qabil qızı Mirzəzadə, ³Uğur Səbuhi oğlu Süleymanov

¹Azərbaycan Texnologiya Universiteti

²Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti

³Şəki Regional Elmi Mərkəzi

²narminmirzazada@gmail.com

Xülasə.Tədqiqatın məqsədi. İqtisadiyyatın müxtəlif sferalarının ixrac fəaliyyətinin genişləndirilməsi, ilk növbədə ixrac potensialına söykənir. İxrac potensialı ölkənin iqtisadi potensialının tərkib hissəsi kimi iqtisadi təhlükəsizliyin təmin edilməsinin mühüm vasitələrindən biri hesab olunur. Bu baxımdan ixracın əmtəə strukturunun diversifikasiyasının ixracın coğrafi strukturunda çoxşaxəliliyin təmin edilməsi xarici iqtisadi siyasətin prioritetləri sırasındadır. Ona görə dövlət, ixrac əməliyyatlarının təşviqini həyata keçirməklə bir tərəfdən ixrac potensialının gücləndirilməsini stimullaşdırılmağa, digər tərəfdən mümkün həvəsləndirmə üsullarından istifadə etməklə dünya bazarlarına daha əlverişli şərtlərlə çıxışı təmin etməklə ixrac potensialını daha səmərəli yollarla reallaşdırmağa çalışır. Bu baxımdan tədqiqatın məqsədi Azərbaycanın ixrac potensialının genişləndirilməsi perspektivlərini müəyyənləşdirməkdən ibarətdir.

Tədqiqatın metodları. Tədqiqatın aparılmasında müqayisə və təhlil üsullarından istifadə edilmişdir.

Tədqiqatın nəticəsi. Tədqiqatın nəticəsi göstərir ki, ixracının artırılması, diversifikasiyasının təmin edilməsi və stimullaşdırılması istiqamətində təşviqat tədbirləri ixrac potensialının genişləndirilməsində əsaslı rol oynayır.

Açar sözlər: ixrac potensialı, xarici ticarət, iqtisadi təhlükəsizlik, diversifikasiya, stimullaşdırma, təşviq.

Giriş. Ölkənin inkişaf etdirilməsində onun ixrac potensialının yüksəldilməsinin və müqayisəli üstünlüyə malik sahələrdə ixracın artırılmasının, xarici bazarlarda Azərbaycan məhsullarının yer alması və möhkəmlənməsi baxımından mühüm əhəmiyyəti vardır. İxrac potensialı ölkənin iqtisadi potensialının tərkib hissəsidir və bu potensialın xarici bazarlarda reallaşdırılması hazırda ən aktual məsələlərdən hesab olunur. İxrac fəaliyyətinin genişləndirilməsi, ölkənin iqtisadi təhlükəsizliyin təmin edilməsinin də mühüm vasitəsidir [Брянцев, Р., 2010.]. Belə ki, ixrac edilən məhsulların həcmnin artırılması, həm də tədiyyə balansında müsbət saldonun yaranmasına gətirib çıxarır. Tədiyyə balansında müsbət saldonun yaranması isə təbii ki, ölkəyə valyuta daxilolmalarının həcmnin artmasında əhəmiyyətli rol oynayır.

Ölkəyə xarici valyuta daxilolmalarının artırılması və daxili valyuta bazarında sabitliyin təmin olunmasında, ixracının dəstəklənməsi tədbirləri mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bir sıra səbəblərdən dünya bazarında istehlak məhsullarının qiymətləri yüksəlir ki, bu da ixrac əlaqədar xarici valyuta daxilolmalarının artmasına şərait yaradır. Beləliklə, ölkəyə valyuta gətirən sahələrin inkişaf etdirilməsi, həmin sahələrin ixrac potensialının artırılması və reallaşdırılması əsas məsələlərdən hesab edilir.

Müasir şəraitdə ixracın əmtəə strukturunun diversifikasiyasının aparılmasının zəruri olduğu qədər, ixracın coğrafi strukturunda da çoxşaxəliliyin təmin edilməsinə ciddi ehtiyac vardır. Statistik məlumatlardan aydın olur ki, ixracın coğrafi strukturu ixracın coğrafi quruluşundan daha genişdir. Bunun əsas səbəblərindən biri xarici ticarətin əmtəə strukturu ilə bağlıdır. Beynəlxalq statistikaya görə

ölkələr tərəfindən 97 mal qrupunda 10 mindən artıq əmtəə üzrə xarici ticarət əlaqələri həyata keçirilir. Əmtəə diversifikasiyasının səviyyəsinin ölçülməsi istər idxalın istərsə də ixracın əmtəə strukturunun öyrənilməsi baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bu səviyyəni müəyyən etmək üçün tədqiqatçılar Herfidahl indeksindən istifadə edirlər. Ölkədə ixracın coğrafi quruluşunun diversifikasiya səviyyəsinə isə ixracı nə qədər geniş coğrafiyaya, həm də nisbətən bərabər həcmdə yayılması təsir göstərir.

Materiallar və müzakirələr. Ölkənin beynəlxalq münasibətlərdə iştirak dərəcəsinin müəyyənləşdirilməsində xarici ticarətin vəziyyətinin qiymətləndirilməsi zəruri məsələlərdən hesab edilir [Дюмулен, И.И., 2015]. Ölkənin xarici ticarətdə iştirak dərəcəsi müxtəlif göstəricilər vasitəsilə aparılır. Dünya ticarətində iştirakın əsas göstəriciləri sırasında idxal kvotasını, ixrac kvotasını və xarici ticarət kvotasının adlarını çəkə bilərik. İxrac kvotası – iqtisadiyyatın ayrı-ayrı sahələri və ya müəssisələr üçün əmtəə və xidmətlərin ixracının əhəmiyyətini xarakterizə edən kəmiyyət göstəricisidir. Həmçinin ixrac kvotası xarici bazarlarda rəqabət qabiliyyətinin göstəricisi kimi də çıxış edir. İxrac kvotası ölkənin illik ixracının ÜDM-ə ya ümumi milli məhsula olan nisbəti şəklində hesablanır. İxrac kvotasının yüksəlməsi ölkənin beynəlxalq əmək bölgüsündə iştirakının və rəqabət qabiliyyətinin yüksəlməsini ifadə edir. İxrac kvotası ölkə üçün əhəmiyyətli kəmiyyət göstəricilərindən biri hesab olunur. İxrac kvotası həmçinin ölkə iqtisadiyyatının açıqlıq göstəricilərindən biri hesab edilir. Ölkə iqtisadiyyatının açıq olmasının bir sıra üstünlükləri vardır. Bu istiqamətdə istehsalın beynəlxalq ixtisaslaşması və kooperasiyalaşma prosesinin yüksəlməsini, resursların səmərəli bölgüsünün təmin edilməsini, daxili bazar qiymətlərinin dünya bazar qiymətlərinə yaxın olmasını, yerli istehsalçıların rəqabət qabiliyyətinin yüksəlməsini təmin edilməsini göstərmək olar.

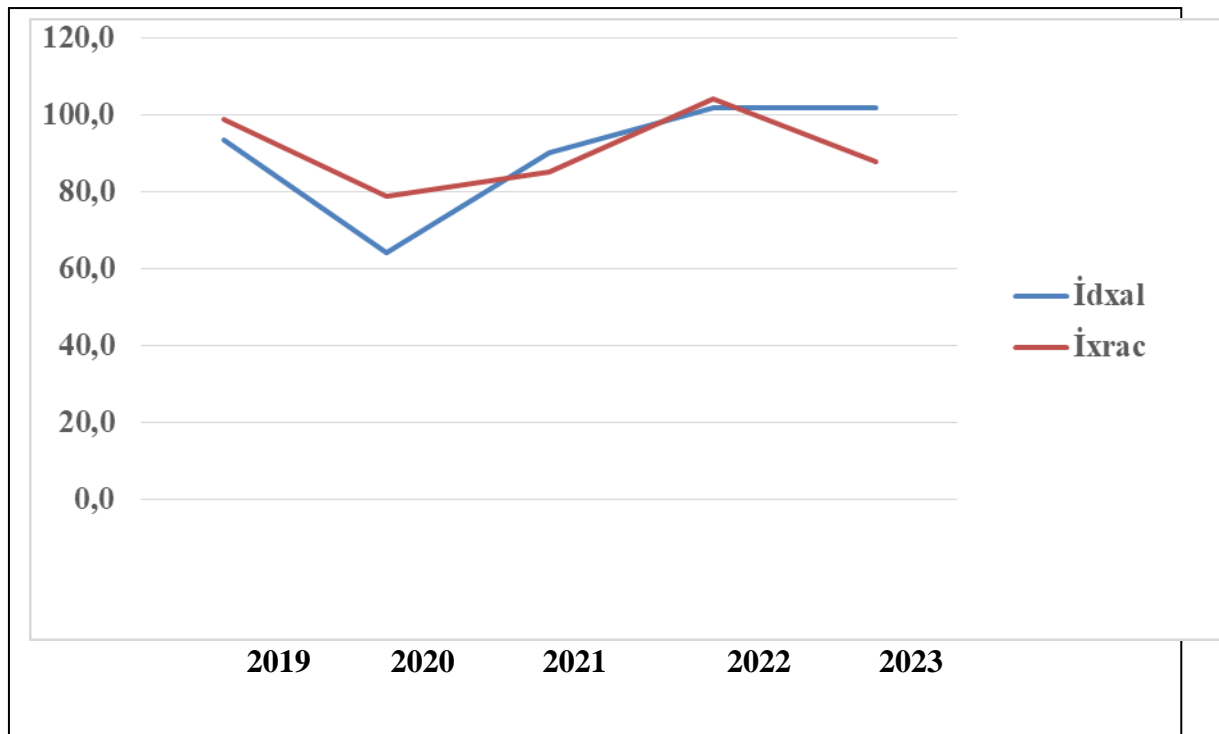
Qeyd edilənlər baxımından Azərbaycan Respublikası üzrə xarici ticarət dövriyyəsinin dinamikasına nəzər saldıqda məlum olur ki, son 5 ildə, konkret olaraq 2019-cu illə müqayisədə 2023-cü ildə bu göstərici 53,7% artmışdır. İxracda 72,6%, idxalda 26,5% artım qeydə alınmış, bütün illər üzrə müsbət saldo əldə edilmişdir [cədvəl].

Cədvəl

Azərbaycan Respublikası üzrə xarici ticarət dövriyyəsinin dinamikası [5]

İllər	Milyon ABŞ dolları ilə				Əvvəlki ilə nisbətən faktiki qiymətlərlə, faizlə		
	ticarət dövriyyəsi	idxal	ixrac	saldo	ticarət dövriyyəsi	idxal	ixrac
2019	33 302,7	13 667,5	19 635,2	5 967,7	96,8	93,5	98,8
2020	24 464,6	10 732,0	13 732,6	3 000,6	72,7	64,0	78,8
2021	33 911,2	11 703,2	22 208,0	10 504,8	87,2	90,0	85,0
2022	52 686,5	14 539,8	38 146,7	23 606,9	103,3	101,7	104,2
2023	51 183,9	17 285,3	33 898,6	16 613,3	91,6	101,9	87,7

Azərbaycan Respublikası üzrə əvvəlki ilə müqayisədə ixrac və idxalın dinamikasının təhlili göstərir ki, ixracda 2022-ci il istisna olmaqla (4,2% artım) digər illərdə azalma baş vermişdir – 2019-cu ildə 1,2%, 2020-ci ildə 21,2%, 2021-ci ildə 15,0%, 2023-cü ildə 12,3%. İdxalda isə təhlil edilən son 2 ildə artım, digər illərdə azalma qeydə alınmışdır [qrafik].

Qrafik. Azərbaycan Respublikası üzrə ixrac və idxalın dinamikası əvvəlki ilə nisbətən %-lə [5].

Araşdırmalar göstərir ki, iqtisadi siyasətdə ixracın prioritetliyi xarici ticarət əməliyyatlarının stimullaşdırılması tədbirlərinin effektivliyindən bilavasitə asılıdır. Belə ki, ixracın genişləndirilməsinə istiqamətlənmiş təşviq və stimullaşdırma mexanizmlərinin müəyyənləşdirilməsinə başlıca hədəf bu sahədə nəticələrin səmərəliliyinə hədəflənir. Bu baxımdan ixrac dövryyəsinin genişləndirilməsi istehsalçıları gəlirlilik, rentabellik və istehsal fəaliyyətinin digər mühüm aspektlərinin yüksəlməsinə sövq etməlidir [Шишкин, А.В., 2017.]. Təbii ki, dövlət ixrac əməliyyatlarının stimullaşdırılmasından və təşviqindən kənar qala bilməz və mümkün həvəsləndirmə üsullarından istifadə etməklə dünya bazarlarına daha əlverişli şərtlərlə çıxışı təmin etməyə, ixrac əməliyyatlarında səmərəli nəticələr əldə etməyə çalışmalıdır. Bunlar isə əsasən ixracın stimullaşdırılmasının iqtisadi mexanizmi vasitəsilə mümkündür.

Məlumdur ki, tənzimləmə tədbirlər, ixracın təşviqində əsas yerlərdən birini tutur. Bu baxımdan xarici ticarətin tənzimlənməsinin vasitələri əsasən aşağıdakılar hesab olunur:

1. Gömrük tarifləri. Azərbaycan Respublikasının Gömrük Məcəlləsində qeyd edilir ki, gömrük tarifləri gömrük sərhədindən keçirilən mallara tətbiq edilən və xarici iqtisadi fəaliyyətin mal nomenklaturasına uyğun olaraq sistemləşdirilmiş gömrük rüsumu dərəcələrinin məcmusudur;

2. Qeyri-tarif vasitələri. Liberal ticarətin inkişafına maneçilik törətməsinə və bir sıra beynəlxalq təşkilatlar o, cümlədən Ümumdünya Ticarət Təşkilatı tərəfindən xoş qarşılanmamasına baxmayaraq təcrübədə xeyli miqdarda qeyri-tarif məhdudiyyətlərindən istifadə olunur. Bunlardan bəziləri aşağıdakılardır:

- kəmiyyət məhdudiyyətləri (kvotalar). Tədiyyə balansında yaranan kəsrin aradan qaldırılması məqsədilə idxal və ya ixraca kvotalar tətbiq olunur. Kvotalar ixrac və ya idxal üzərinə birbaşa qoyulan məhdudiyyət formasıdır. İdxal məhdudiyyətləri əsasən daxili bazarda yerli istehsal olan əmtələrin qiymətləri həddən artıq aşağı düşdükdə, həmin məhsulların idxalına müəyyənləşdirilir. İdxal kvotasında məqsəd yerli istehsalçının müdafiəsidir. Məcburi ixrac kvotaları isə ixrac olunan əmtənin dünya bazar qiyməti yerli bazar qiymətindən yüksək olduğu halda tətbiq edilə bilər. İxrac kvotası

tətbiq olunmadıqda daxili bazarda həmin əmtəənin qıtlığı yaranar. İxrac kvotasının müəyyənləşdirilməsində əsas məqsəd isə istehlakçıların qorunmasıdır;

- tarifə bənzər kvotalar. Bu qəbildən olan tənzimləmələr gömrük tariflərinə bənzəyən lakin, gömrük tarifi tənzimləməsi vasitəsi olmayan tənzimləmə vasitəsidir. Başqa sözlə, daxili bazarda yerli istehsalın xüsusi çəkisinin artırılması istiqamətində idxala tətbiq edilən kvotadır. Lakin birbaşa kvotadan fərqli cəhəti kvota daxilində həyata keçirilən idxala aşağı rüsum, kvotadan artıq idxala isə yüksək rüsum tətbiq edilir. başqa sözlə bu formada kvotaları tarif qarışıq kvotalar da adlandırma bilərik;

- görünməyən məhdudiyyətlər. Belə məhdudiyyətlərə sağlamlıq, ətraf mühitin qorunması ilə bağlı tətbiq edilən tədbirlər və tətbiq texniki standartlar aid edilir;

- “könüllü” ixrac məhdudiyyətləri. Bu tədbir ixraca tətbiq edilən kvotalar şəklində olur. Buna səbəb idxalçı ölkənin bazarına ziyan vurmamaq istəyidir. “Könüllü” ixrac kvotası daha çox ikili razılaşmalar əsasında tətbiq edilir;

- dempinq, antidempinq. Dempinq ixracatçının idxalatçı ölkədə öz malını mənzə ölkəsindən daha aşağı qiymətlərlə satması faktıdır. Dempinqin yaranmasının əsas səbəbi ixrac subsidiyaları və ixracın inhisarlaşmasıdır. Dempinqdən müdafiyyə üçün antidempinq rüsumları tətbiq olunur;

- digərləri.

3. İxracın stimullaşdırılması. Xarici ticarət siyasətinin reallaşdırılmasının bir forması ixracı həvəsləndirmək vasitəsilə həyata keçirilir. Bunlara dövlət tərəfindən ixracatçılara verilən dəstəklər (onlara pul ödəmək və ya vergi güzəştləri göstərmək şəklində) aid edilir. Bu dəstək birbaşa və ya dolaylı formada həyata keçirilir.

Xarici ticarətin tənzimlənməsi əsasən idxalın tənzimlənməsi şəklində başa düşülür. Çünki idxalın tənzimlənməsi daxili bazarın tənzimlənməsinin, yerli sahibkarlıq təbəqəsinin və dövlətin iqtisadi maraqlarının müdafiyyəsi baxımından daha həməyyəətli hesab edilir.

Qloballaşma prosesinin dərinləşməsi ixracla bağlı yeni münasibətlərin formalaşmasına, iqtisadi əlaqələrin daha da sıxlaşmasına səbəb olmuşdur. İstər müəssisələr miqyasında, istərsə də dövlətin iqtisadi maraqları baxımından ixrac xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Beynəlxalq bazarlarda fəaliyyət göstərməyin ən qədim və ənənəvi yollarından biri olan ixrac, mal və xidmətlərin ölkə sərhədləri xaricinə sevgi edilməsi prosesini özündə əks etdirir. Bir başqa deyimlə isə ixrac, bir malın və ya hər hansı bir iqtisadi dəyərin qanunvericiliyə uyğun şəkildə ölkə sərhədlərindən kənara çıxarılmasıdır.

İqtisadiyyatın ixrac potensialının reallaşdırılması ayrı-ayrı sahələrin malik olduğu imkanların düzgün qiymətləndirilməsindən asılıdır. Bu baxımdan yeni bir trend kimi ekoloji məhsullar istehsalını qeyd etmək olar. Məlum olduğu kimi ekoloji cəhətdən təmiz məhsullar istehsalı artıq dünyada geniş vüsət almaqdadır. Xüsusən inkişaf etmiş ölkələr bu məhsulların istehsalına xüsusi diqqət göstərməkdədirlər. Bu qəbildən olan məhsulların qiymətləri isə ekoloji cəhətdən təmiz olmayan məhsulların qiymətlərindən xeyli yuxarı olur. Bazarda rəqabət aparmağın ən önəmli metodlarından biri məhsulun keyfiyyəti vasitəsilə rəqabətin aparılmasıdır və keyfiyyəti daha yüksək olan məhsul daha rəqabət qabiliyyətli məhsul hesab olunur.

Bazar münasibətlərinin inkişafı şəraitində ixrac yönümlü istehsala dövlət himayəsinin göstərilməsi olan baxışlar müxtəlifdir. Bu baxışlar başlıca olaraq aşağıdakı istiqamət üzrə qruplaşdırılır:

- xarici ticarət üzrə əsaslar;
- əmtəə istehsalçılarının gəlirlərinin formalaşması ilə bağlı əsaslar;
- bütövlükdə iqtisadiyyatın və onun sahələrinin inkişafı ilə bağlı əsaslar və s.

İxrac yönümlü istehsala dövlət dəstəyini əsasən iki istiqamət üzrə qruplaşdırmaq olar. Bunlardan birincisi məhsul istehsalına dövlət dəstəyi, ikincisi isə məhsulların ixrac potensialının reallaşdırılması istiqamətində göstərilən dövlət dəstəyidir. Son dövrlər həyata keçirilən davamlı iqtisadi siyasət nəticəsində iqtisadiyyatın diversifikasiyası, sahibkarlığın və qeyri-neft sektorunun inkişafı istiqamətində mühüm irəliləyişə nail olunmuşdur. Belə ki, aparılan məqsədyönlü iqtisadi islahatlar qeyri-neft sektorunun ümumi daxili məhsulda xüsusi çəkisi artmasına, ixrac potensialı yüksək olan rəqabətqabiliyyətli malların istehsalının daha da genişlənməsinə səbəb olmuşdur.

Ölkədə fəaliyyət göstərən sahibkarların əhatə dairəsinin və istehsal imkanlarının artması onlara dövlət dəstəyi və dövlət təşviqi mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsini, Azərbaycan mallarının beynəlxalq səviyyədə təbliği üçün yeni imkanların yaradılmasını və tətbiqini zəruri edir. Sahibkarlıq sahəsində son illərdə nail olunmuş sürətli inkişafın davamlılığını təmin etmək, yerli malların ənənəvi və yeni bazarlara çıxarılması imkanlarını artırmaq, beynəlxalq bazara inteqrasiya prosesini sürətləndirmək və bu sahədə əlverişli şəraiti daha da genişləndirmək

Azərbaycan Respublikasının uzun müddətli inkişaf perspektivində ixrac, onun coğrafi və əmtəə strukturunun diversifikasiyasının aparılması, ixrac daxilolmaları hesabına iqtisadi artımın təmin edilməsi xüsusi yer tutur. İxracın təşviqi və dəstəklənməsi istiqamətində aşağıdakı tədbirlərin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulmuşdur:

- ixrac bazarlarının coğrafiyasının genişləndirilməsinə və ənənəvi ixrac bazarlarındakı mövqelərin möhkəmləndirilməsinə dəstək verilməsi;
- potensial ixrac bazarları haqqında istehsalçıların məlumatlandırılması;
- potensial ixracatçıların müəyyənləşdirilməsi;
- sertifikatlaşdırma sisteminin təkmilləşdirilməsi, beynəlxalq standartların təmin edilməsi;
- ixrac sənədlərinin əldə edilməsinə dəstək verilməsi.

Belə tədbirlərdən biri “xarici ölkələrdə müxtəlif beynəlxalq tədbirlər təşkil etmək, xarici alıcıları Azərbaycan məhsulları barədə məlumatlandırmaq və yerli şirkətlərlə əlaqələndirmək” [1] məqsədilə Azərbaycan Respublikasının İxracın və İnvestisiyaların Təşviqi Agentliyi yaradılmışdır. Həmçinin “xarici iqtisadi, o cümlədən ticarət əlaqələrinin daha da liberallaşdırılması və genişləndirilməsi, bu sahədə bazar iqtisadiyyatı tələblərinə cavab verən müasir qaydaların müəyyən edilməsi” [2] məqsədilə “Azərbaycan Respublikasında xarici ticarətin daha da liberallaşdırılması haqqında” fərman qəbul edilmişdir.

Dəstək mexanizmi aşağıdakılardır:

- ixrac missiyaları;
- alıcı missiyalarının təşkili;
- beynəlxalq sərgi və yarmarkalarda vahid ölkə stendi ilə iştirak;
- beynəlxalq sərgi və yarmarkalarda fərdi qaydada iştirak;
- ixrac təşviqinin ödənilməsi;
- bazar araşdırması;
- “Beynəlxalq sertifikat”ın alınması;
- tədqiqat-inkişaf program və layihələri.

Nəticə. Qeyd etdiyimiz kimi qeyri-neft sektoru məhsullarının ixracının artırılması, diversifikasiyasının təmin edilməsi və stimullaşdırılması istiqamətində təşviqat tədbirləri görülməkdədir. Lakin araşdırmalardan aydın olur ki, ixracının stimullaşdırılması istiqamətində xeyli sayda təşviq formasının olmasına baxmayaraq bu təşviqlərdən sahibkarlar yetərinə faydalanmırlar. Bunu isə bir sıra səbəblərlə əlaqələndirmək olar. Həmin səbəblər sırasında əsasən aşağıdakıların adlarını qeyd edə bilərik:

- təşviqin yalnız bəzi məhsullara aid edilməsi;
- dövlət tərəfindən göstərilən təşviq tədbirləri barəsində istehsalçıların və ixracatçıların yetərinə informasiyalarının olmaması və s.

Fikrimizcə aşağıdakı tədbirlərin yerinə yetirilməsi ixracının artırılması və qeyd etdiyimiz ixrac təşviqlərinin effektivliyinin təmin edilməsi istiqamətində mühüm rol oyanaya bilər:

- təşviqi həyata keçirən dövlət qurumları tərəfindən maarifləndirmə tədbirlərinin davamlı və daha geniş formada aparılması;
- təşviqi nəzərdə tutulan məhsulların siyahısının genişləndirilməsi;
- təşviq formasının daha aydın və geniş şəkildə tətbiqi haqqında qərarların olması;

№ 1/2025

səh. 110-116

- ixracını həyata keçirən aralıq vasitəçilərin təşviqlərdən faydalanmasının təşkil edilməsi;
- təşviq formalarının sayının çoxaldılması, daha aydın olması və sənədləşdirmənin sadələşdirilməsi və s.

-

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Respublikasının İxracını və İnvestisiyaların Təşviqi Agentliyinin - AZPROMO-nun Nizamnaməsi. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2021-ci il 23 iyul tarixli Fərmanı.
2. “Azərbaycan Respublikasında xarici ticarətin daha da liberallaşdırılması haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 24 iyun 1997-ci il tarixli Fərmanı.
3. Брянцев, Р. Импорт и экспорт / Р. Брянцев. – Москва : Лаборатория книги, 2010. – 42 с.
4. Дюмулен, И.И. Международная торговля. Экономика, политика, практика: Монография / И.И. Дюмулен. - М.: ВАВТ, 2015. - 462 с
5. Шишкин, А.В. Международная торговля: вчера, сегодня, завтра / А.В. Шишкин. - М.: Русайнс, 2017. - 480 с.
6. www.stat.gov.az

УДК 338

ПЕРСПЕКТИВЫ РАСШИРЕНИЕ ЭКСПОРТНОГО ПОТЕНЦИАЛА АЗЕРБАЙДЖАНА

¹Натиг Али оглы Джавадов, ²Нермин Габиль кызы Мирзазаде, ³Угур Сабухи оглы Сулейманов

¹Азербайджанский технологический университет

²Азербайджанский Государственный Аграрный Университет

³Шекинский региональный научный центр

narminmirzazada@gmail.com

Резюме. Цель исследования. Расширение экспортной деятельности различных сфер экономики базируется, прежде всего, на экспортном потенциале. Экспортный потенциал рассматривается как одно из важных средств обеспечения экономической безопасности как составная часть экономического потенциала страны. С этой точки зрения диверсификация товарной структуры экспорта, обеспечение диверсификации географической структуры экспорта входит в число приоритетов внешнеэкономической политики. Поэтому государство, с одной стороны, содействуя экспортным операциям, пытается стимулировать укрепление экспортного потенциала, с другой стороны, обеспечивая доступ к мировым рынкам на более выгодных условиях, а с другой стороны, реализовать экспортный потенциал более эффективными способами. С этой точки зрения целью исследования является определение перспектив расширения экспортного потенциала Азербайджана.

Методы исследования. При проведении исследования использовались методы сравнения и анализа.

Результат исследования. Результаты исследования показывают, что основополагающую роль в расширении экспортного потенциала играют меры стимулирования в направлении увеличения, диверсификации и стимулирования экспорта.

Ключевые слова: экспортный потенциал, внешняя торговля, экономическая безопасность, диверсификация, стимулирование, продвижение.

UDC 338

PROSPECTS FOR EXPANDING AZERBAIJAN'S EXPORT POTENTIAL

¹Natig Ali Javadov, ²Nermin Gabil Mirzazade, ³Ugur Sabuhi Suleymanov¹Azerbaijan University of Technology²Azerbaijan State Agrarian University³Sheki Regional Scientific Center²narminmirzazada@gmail.com

Summary. *The purpose of the study.* Expanding the export activity of various spheres of the economy is primarily based on the export potential. Export potential is considered one of the important means of ensuring economic security as a component of the country's economic potential. From this point of view, the diversification of the commodity structure of exports, the provision of diversity in the geographical structure of exports is among the priorities of foreign economic policy. Therefore, the state, on the one hand, by promoting export operations, tries to stimulate the strengthening of the export potential, on the other hand, by providing access to the world markets on more favorable terms, and on the other hand, to realize the export potential in more efficient ways. From this point of view, the aim of the study is to determine the prospects of expanding Azerbaijan's export potential.

Research methods. Comparison and analysis methods were used in conducting the research.

The result of the study. The results of the research show that promotion measures in the direction of increasing, diversifying and stimulating exports play a fundamental role in expanding export potential.

Keywords: export potential, foreign trade, economic security, diversification, stimulation, promotion.

Redaksiyaya daxilolma: 29.11.2024

Çapa qəbul olunma: 15.04.2025

